

Slovenska Gospodinja

Izhaja vsako 3. soboto v mesecu
in velja posebej prejemana na
v a v leto 3 K. v a v

Leto V. V Ljubljani, 18. decembra 1909. Št. 12.

Uredništvo »Slovenske Gos-
podinje« je v Ljubljani, Mestni
a v a trg šte. 7 a v a

Mila Dobova:

Miza, pogrni se!

Naše prababice in babice so delale v hiši vso obleko. Same so predle in same tkale platno. Da, celo pohištvo je bilo večinoma izvršeno doma pod nadzorstvom gospodarjevim. Takrat bi bila gotovo ogorčena vsaka gospodinja, ako bi bil kdo zahteval, naj si kupi obleko kar narejeno v prodajalni. Dandanes pa bi vsakdo miloval ubožico, ki bi bila toli negospodinjska in tako potratna s časom, da bi si hotela sama napresti svojo balo.

Drugi časi, druge šege.

Kako bi se čudile naše babice takoimenovanim »enokuhinjskim« hišam, ki jih je v Ameriki že vse polno, a jih imajo tudi že na Danskem, na Ogrskem in sedaj še na Nemškem.

Pred nekaj tedni so namreč dovršili in opremili v Charlottenburgu pri Berolinu štirinadstropno hišo, ki ima samo eno veliko skupno kuhinjo. Stanovanja v tej hiši so kakor druga, samo da večinoma manjka poselska sobica. Na mestu kuhinje je mala kamrica, v njej je dvigalo, ki vodi v veliko, skupno kuhinjo. V bližini je tudi hišni telefon, ki je zvezan s kuhinjo.

Kadar hočejo stanovalci zajtrkovati ali obedovati, zakličejo v telefon, nato odpro kamrico, in dvigalo jim prinese iz skupne kuhinje jedila. To je kakor v pravljici, treba samo reči: »Miza, pogrni se«, in miza je pripravljena. — Po obedu zlože stanovalci prazne skledе in krožnike zopet v dvigalo, pozvone in dvigalo jih odnese v skupno kuhinjo. Če potrebuje kdo tople vode ali česarkoli, treba mu je samo zaklicati spet v telefon, in kmalu najde v kamrici vse, kar potrebuje. Perilo se pere in lika skupno, obleke in čevlje, ki jih je treba osnažiti, spravijo stanovalci v omaro v zidu, ki se odpira tudi od vnanje strani. Treba je spet pozvoniti, zaklicati, in hišna pride, odpre s svojim ključem omaro, osnaži obleko in jo obesi nazaj.

Ali ni to krasno? Če pojde tako dalje, bo kmalu kuhinja sploh izključena iz posameznih stanovanj. Posebno ugodna bi bila taka naprava ženam, ki so pri-

morane prispevati z lastnim delom k skupnim izdatkom rodbine. Koliko preglavice dela sedaj takim, na dve strani vpreženim gospodinjam kuhinja, ki je ne morejo po potrebi nadzorovati! Ugoditi pa bi mogla taka skupna kuhinja tudi materam z malo deco. Dandanes so matere priklenjene doma zaradi ljubega kosilca, otroci pa se sprehajajo s pestunjami po šetališčih. Da zaidejo čestokrat v družbo, ki ne vpliva baš najboljše na nežne otroške dušice, je znano pač vsakomur. Kako koristno bi bilo, če bi se mati mogla breskrbno posvečati svojim otrokom, ne da bi vsled tega trpelo gospodinjstvo!

Mnoge in važne so torej okoliščine, ki govore za odstranjenje posameznih kuhinj iz hiše. Večini strank bi bili potem posli seveda odveč, kar je jako mikavno, ker sili danes vse v tovarne in v boljše poklice ter je pomanjkanje dobrih poslov prav zelo občutno. Resnično je pa tudi, da skupna kuhinja in skupna postrežba nikdar ne more nadomestiti domačega gospodinjstva.

Res, za denar je vse na razpolago, toda sedaj nastane vprašanje: kako more skupna kuhinja vstreti vsem strankam? Če je resničen pregovor, ki pravi, da vodi pot do moškega srca skozi želodec, potem se je skoraj bati, da bi mogle biti te skupne kuhinje človeštvu še na kvar. No, skupno oskrbnjstvo se v resnici trudi, da ustreže vsem zahtevam svojih stanovalcev. Vsem ugoditi se pa končno niti doma v lastnem gospodinjstvu ne more. Vse bi torej bilo, če bi ne bilo neke velike napake, ki jo lahko imenujemo glavno. Tako skupno gospodinjstvo je namreč za udeležence v splošnem — predrago.

V omenjeni hiši v Charlottenburgu stanuje doslej kakih 20 strank. Zanimivo je to, da ima izmed njih samo ena stranka otroke. V ostalem pa so v hiši mladi zakonci, ali stari ljudje brez otrok ter samci in samice. To so torej ljudje, ki se jim samostojno gospodinjstvo ne izplača. Vse te stranke so stanovale prej večinoma v meblovanih sobah in so obedovale po gostilnah. Tem ljudem je enokuhinjsko stanovanje jako dobrodošlo. Drugače pa je z rodbinami, ki imajo po več otrok. Te pač navadno ne morejo plačevati po 90 K na mesec od osebe za hrano in oskrbo, četudi plačajo otroci do

Priporočamo Molinsko cikorijo!

dvanajstega leta samo polovico. Za ta denar dobe stanovalci zjutraj kavo, mleko, kakao ali čaj ter kruh s surovim maslom, dopoldne narezek, jajca ali klobaso, za obed juho, meso, ali pečenko, prikuhe, kompot in večkrat še močnato jed. Popoldne imajo kavo in sadje, zvečer kako mesno jed s prikuho ali solato. Hrana je torej obilna ter bi se dalo kaj črtati, kar bi izdatek že lahko nekoliko zmanjšalo. Vsekakor bo treba misliti, da se skupna kuhinja precej poceni, sicer se ne bo mogla tako udomačiti, kakor bi bilo želeli. Kajti za tisoče in tisoče rodbin bi bil tak enokuhinjski sistem prava dobrota. Kako naj bo to skupno gospodinjstvo urejeno, da bo ustrezalo vsem zahtevam modernega človeka, nas izučé šele večletne izkušnje takih podjetij.

Mi Slovenci še zelo dolgo ali pa sploh nikdar ne bomo imeli takih kuhinj. Za sedaj so take naprave pač primerne le v velikih mestih, kjer je mnogo uradnikov in uradnic, trgovcev in trgovk, ki imajo ves dan posla izven doma in ne morejo imeti lastnega gospodinjstva. Gotovo je ideja skupne kuhinje dobra in je le želeli, da bi se dala tako oživotvoriti, da bi olajšala življenske razmere srednjim in nižjim slojem.

Jos. Premk:

Svetonočna vrnitev.

Drostran prt, poln čudotvorne beline, iskreč se v nešteti biserih, je bil pogrnen vseonakrog. Kakor umazane črne kocke z belimi čepicami, je bila raztresena vas Zaplotje. Jabolko vaške cerkve se je svetilo v prosojni mesečini kakor veliko goreče oko — kakor solnce sredi zvezdic, ki so mežikale v prijetnem sijaju svetonočne lepote v vseh hišicah, raztresenih pod brdom . . .

Anka se vrača . . . Daleč je še zunaj vasi. V nejasni bliščobi vidi rodno vas, a vendar ji je težko: postaja — pomišlja . . . ozira se po nebu in tudi v njenih očeh se svetlika nekaj velikega — sreča morda, čustvo nepojmljive lepote, ki je je polna zemlja in nebo v skrivnostnih sanjah svetonočne poezije.

Rezek zrak ji lega na prsa, mrzel in oster, ko posut s šivankami, a vendar vzdihuje Anka globoko, kot da hoče z enim vzdihom zamoriti vse, kar ji leži tako težko na duši . . .

Pred dvema leti je odšla Anka v svet — kjer je upala dobiti toliko lepega, saj Anka je bila v vasi najlepša izmed deklet. Šla je z dobroto v srcu, z upom v duši in ni ga bilo, ki bi ga Anka takrat sovražila . . .

Veselo se je poslavljal — nič bojzani, nič strahu, z nasmehom v očeh in sladkim zanosom, da stopa v

poljano, kjer so vzcvetele njene rože: to se je zgodilo v času, ko še ni kanilo v Ankino srce spoznanje, da zna ta lepi, širni svet biti tudi toli zavraten in ostuden.

Takrat je imela Anka šestnajst let — dva črna mandlja sta žarela pod košatimi obrvmi in ves obraz je pričal o nedolžnosti. Taka se je poslavljal Anka in ni verjela onim, ki so ji pravili, da bo njena vrnitev bolj žalostna.

Prišlo je kakor v lepih sanjah, polnih sladkosti.

V mestu je dobila službo pri bogatem starikavem gospodu, ki je imel oči velike in izbuljene, da jih je komaj pokrnil s trepalnicami.

Tam je imela Anka vsega v izobilju kakor bogata gospa, in čudila se je, da so v mestu ljudje tako dobri. Po večerji sta pila z gospodom cekinasto vino, in včasih se je zgodilo, da jo je gospod pogladil po licu . . .

In nekoč, ko je gorelo Anki po vseh žilah od preobilne pijače, se ni mogla premagati, zaspala je pri mizi . . . To je bil tisti večer, ko se je drugi dan prebudila prestrašena in polna kesanja . . . toda bilo je storjeno v zmoti, v nespoznanju in konec je bil kljub vsemu razočaranju gotov, kakor je bila gotova poguba s tistim dnem, ko se ji je zahotelo lepšega življenja . . .

Potem je služila drugod — na različnih mestih dve leti in sedaj se vrača in gleda na rodno vas, ki je vsa kakor nekdanj, a vendar toliko drugačna . . .

Zunaj na zasneženi stezi je še — na tisti stezi, kjer je hitela pred dvema leti tako srečna k polnočnici. Luči mežikajo v oknih in vabijo v sredo domačih, ki prepevajo in se vesele božičnega večera.

Anka vidi v duhu svojo mater, brate in sestre — vsi so še kakor nekdanj . . . Ob jaslicah stoje . . . veselja jim žare obrazi in v srcu vsakega je kakor lepa pesem. Nič ne govore, samo spogledavajo se — Anki se zdi, da na nekoga mislijo: bogve kje je, bogve kako je ž njo, ki je odšla za srečo. Mati strmi kakor globoko zamišljena in misli morda na čas, ko se odpro vrata in se pokaže med podboji, ki je odšla — ponižana in osramočena . . .

Nekje je zalajal pes . . . Hripav glas se trga sem od hriba — Anki se zdi, da je ta glas že nekoč slišala . . . morda pa ni bilo ničesar . . . —

Ali ne zvone zvonovi? Ali ne vabijo k polnočnici kakor nekdanj? — Anka bega z očmi po tisti drobni stvarici, ki jo stiska na prsih . . .

Sveta noč . . . Dolga procesija se vije po belem prtju. Vseh obrazi so polni veselja . . . zagonetne sreče, ki jo čuti le tisti, ki še veruje v dobroto in lepoto . . .

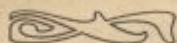
Anka je šla in je spoznala, ampak vendar je nebo posuto z zvezdami in nad vasjo mir svetonočne noči.

Ali naj gre in prosi oduščanja —? Ali naj stopi v krog domačih z grehom v duši in žalostjo v srcu v lastno nečast in sramoto cele vasice?

Zopet je napravila korak dalje... trudna je že, a vendar... gleda in pomišlja... v spominih je poromalo mimo nje vse, v kar je upala, a nejasni so že njeni pojmi... zdi se ji, da stoji v cerkvi... orglje buče... neskončno lepa pesem se širi po božjem hramu... — —

Vrača se od polnočnice... tisoč in tisoč obrazov se ji reži v zlobnem posmehu in Anka bega vsekrižem...

Zopet se je za hip zavedla, da je vse samo v mislih in ona še daleč zunaj vasi... Glava ji kloni trudna na prsa. Anka sede na obstezen plot — — — Drugi dan so jo našli trdo in tudi v tisti drobni stvarici, ki jo je stiskala na prsi, ni bilo več življenja...

Skrb za otroke.

Ljubljani in njeni najbližji okolici se zadnja leta bolj in bolj širi industrija, ž njo pa narašča delavski sloj. Sploh ima kakor drugod tudi naše mesto mogočno silo na kmetско prebivalstvo; zlasti se vdove z deco kaj rade selijo s kmetov v mesto. Ves ta novi prirastek našemu prebivalstvu je pa reven; le z enim je od Boga bogato obdarjen: z otroci. Obilica naroda je gotovo vesel pojav. Toda življenska sila naroda ne tiči zgolj v njegovi številnosti, ampak tudi — in to v najodličnejši meri — v njegovi telesni in duševni kakovosti. V tem pogledu pa sedanje stanje dobrega dela našega ljubljanskega proletarskega zaroda ne obeta nič veselega.

Premnogi starši iz teh krogov nimajo časa, mnogi tudi ne sposobnosti, nekateri ne sredstev za vzgojo in oskrbo svojih otrok in jih, hočejo nočejo, prepuščajo telesnemu in duševnemu propadu.

Na primer: Mati, tovarniška delavka, odhaja dan na dan zjutraj ob 6. z doma in se vrača šele ob isti uri zvečer. Ima dva dečka, ki hodita v šolo. Zjutraj jima nakuha lonec takozvane kave in ob tej luži živita ves ljubi dan. — Druga taka mati daje otroku vsako jutro desetico, češ, idi v ljudsko kuhinjo na kosilo. Enkrat ali dvakrat gre otrok res tjakaj, tretjič si pa stvar že premisli in si namesto tečnega kosila rajši kupi potice ali piškotov, ali pa nese denar v kinematograf ali na vrtiljak, saj kruha za glad se lahko zastoj dobi pri usmiljenih ljudeh, na polji se ponuja repa, korenje in koleraba, kar je tudi dobro v sili. — Enako se s hrano godi otrokom vdovcev; pa tudi v družinah, kjer živita oba roditelja, ni dostikrat nič boljše, ker se morata pač oba pehati za vsakdanjim

kruhom. — Da taki otroci zastanejo v telesnem razvoju, in da s telesom onemorejo tudi duševne sile, je le naravno. —

Pomanjkanje slehernega nadzorstva in vzgajalnega vpliva v šoleprostem času pa rodi tudi druge slabe posledice. Otrok, samemu sebi in svoji lastni otročji pameti prepuščen, se neizogibno izpridi. Nevajen točnosti se zakesni v šolo, a ko je prišel prekasno, se boji, da bo oštet, in si ne upa tistega poldne več v šolo; rajši se potika po mestu, »gleda štacune.« Ta izpremema mu je všeč in drugo pot niti ne pozkusi več iti v šolo, ampak se kar koj poda na kratkočasni »tef«. Slabi tovariši se kaj hitro znajdejo, postopajo skupaj, preže pri kinematografih in komedijah, kade iz nabranih ostankov napravljene cigarete in se posvetujejo, kako priti do denarja. Drug drugega poučujejo v umetnosti beračenja in kraje, imajo pa devetletni smrkolini tudi že pomenke o »puncah.« —

Tako vzrašča rod — in mnogoštevilen je — zanikaren na telesu in na duši, brez sposobnosti za delo, brez načrta za bodočnost. Deklica ali deček še nista stara 14 let, pa že se čuje iz njunih ust značilni program: »Kaj, jaz sem mesten otrok, mene bo že magistrat redil!!« — Čim odrasejo šoli, težko vztrajajo v kateremkoli uku ali delu. Rokodelstvo menjavajo za rokodelstvom, nobeno jim ne diši, o vsakem pravijo, da škoduje njihovemu zdravju; izgovorov imajo vedno. Mojstri se že boje teh ljubljanskih srajc in tožijo o njih, da ne znajo niti jesti, tečna hrana jim ne gre, le sladkarije in delikatese bi jim ugajale, potuhnjeni so in nepošteni, nesnažni in delomržni. Zato jemljejo mnogi mojstri rajši dečke s kmetov navzlic njih nezadostni šolski izobrazbi.

Starši tega zaroda so pa dvojne vrste. Eni s skrbjo in s strahom zasledujejo vznemirljivi razvoj otroka in mu izkušajo priti v okom. Izročje in priporočje otroka čez dan kaki sosedi v plačano nadzorstvo in rejo, toda za malo denarja je malo nadzorstva in navsezadnje vsaka stara ženica tudi ni usposobljena za nadzorstvo in vzgojo navihanega in razposajenega mladega tiča. Vse ostane, kakor je bilo, oče in mati pa begata okoli in prosita, da bi se sprejelo dečka vsaj čez dan v kak zavod, toda v ta namen prihaja v poštev edino Marijanišče, ki ima 60 takozvanih azilcev zgolj v dnevni oskrbi, katero število pa ne odgovarja niti četrtini resnične potrebe in je vedno polno zaseženo! — Ti starši in ves slovenski narod mora z najhvaležnejšim srcem pozdravljati sklep ljubljanskega občinskega sveta, glasom katerega se ustanovi v Ljubljani v najkrajšem času mestno šolarsko zavetišče. Za to potrebni prostori se zagotove pri stavbi nove dekliške šole ob Čopovi cesti.

Seveda je pa tudi mnogo staršev, ki so vsled bede, žganja, ali vsled lastne zanemarjenosti in duševne toposti slepi za razvijajočo se zanikarnost svojega naraščaja, kateremu še potuho dajejo, kjer in

Najboljša je Zvezdna cikorija!

kakor morejo in ga izreajo desetkrat bolj mehkužno, nego meščanstvo izreja svoje otroke! —

Vsem tem otrokom je treba nadomestila za vzgojo, katere jim brez krivde staršev ne nudi dom. Ker je pa mnogo teh otrok — vodstva ljubljanskih mestnih šol so jih poizvedujočemu društvu za otroško varstvo imenoma naznanila okoli 200 — mora biti prilika za to nadomestno vzgojo urejena na najširši in čim cenejši podlagi.

Temu namenu ima torej služiti dnevno šolarsko zavetišče. Prenočujejo zavetiščniki doma. Zjutraj gredo vsak v svojo šolo, koj po šoli se pa zbirajo v zavetišču, kjer se naj čutijo popolnoma domače. Tu imajo svoj odpočitek, tu se pripravljajo za šolo in spišejo svoje naloge, poskočijo in se poigrajo. Opoldne dobe kosilo, priprosto, zadostno in tečno; nauče se jesti! Po kosilu počitek, zabava ali priprava za popoldanski pouk, odhod v šole; po šoli zopet sestanek v zavetišču, kos kruha in kaj zraven in potem koristno in zabavno ukvarjanje do večera. O prostih delavnikih so ves dan v zavetišču, v nedeljah in praznikih pa redno pri svojih starših, ki so ta dan prosti.

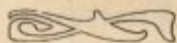
Pouk, delo in zabava v zavetišču ne bodo imeli nič šomaštarskega značaja na sebi, dasi ga bodo vodile in nadzorovale po preudarjenem, določenem načrtu pedagoško usposobljene osebe. Na vzporedu dnevnega zavetišča bodo: Mladinske igre, telovadba, poučni izleti; — pomoč pri pripravljanju za šolo, rokotvorni pouk, pouk v lepem vedenju, vrtnarstvo, pri deklicah tudi sodelovanje v kuhinji; — petje, glasba, gledališke prireditve; — predavanja s skioptikonom, morebiti kinematograf itd.

Pristop k popoldanskim uram se bo dovolil lahko tudi takim otrokom, ki so s kosilom preskrbljeni doma.

Vspreh se bo sigurno pokazal. — V lanskih počitnicah je bil mal oddelek dunajskih zavetiščnikov (vseh jih je na Dunaju nad 30000!) v Kamniku. Vedli so se izborna in priljubili so se kmalu nele Kamničanom, ampak tudi kmetskemu prebivalstvu okolice, ki jim je rado donašalo sadja. Kako vse drugačna je sedaj še naša taka mladina, o tem lahko bridko potoži vodstvo počitniške kolonije v Zatišji! — Toda to, kar se da doseči pri dunajski mladini, doseglo se bo tudi pri naši. Vzgojili si bomo čvrst, pošten, za delo sposoben naraščaj in ta naraščaj nam bo hkratu pionir reda in snage v svojem domačem krogu!

Stroški vzdržavanja se bodo, ako ne povse, pa vsaj v dobrem delu pokrivali po prispevkih staršev. Plačevanje teh prispevkov bo hkratu nudilo priliko za potrebni stik s starši, katere bo tudi vabiti na šolarske produkcije v zavetišču.

Ljubljansko zavetišče pa naj vzpodbudi ustanovitev sličnih zavetišč tudi po drugih, zlasti industrijalnih krajih naše domovine!

M. Zalarjeva:

Ni očeta.

Tužen, ah, je svet večer
v ti obleki žalni!
Saj moj oče pokopan
je v deželi daljni.
Ni očeta, da prižgal
svečke bi na smreki,
jokam se na svet večer,
v žalostni obleki.
Tužen, ah, je svet večer
v ti obleki žalni!
Saj moj oče pokopan
je v deželi daljni.

Manica:

Preskrbljena.

»Danes mi ne hodi na polje! Po hiši in krog oglov pospravi, da bo vse čedno in v redu, pa nekoliko preobleci se, no, popoldan namreč pridejo snubači.«

Tako je govoril kmet Košir svoji hčeri Franici. Toda dekletu se je na obrazu poznalo, da je ta očetova vest ni prav nič razveselila. Nemo je šla iz sobe.

V kuhinji ji stopi njena mati nasproti.

»Joj, Franica, ali ti je oče že kaj povedal? Snubače bomo imeli danes, to se pravi, ti jih boš imela. Oj, pa tako bogate! Mihovčev Janez iz Kleč se ženi pri tebi. Premisli vendar!«

»Mati,« zavzdihne Franica z užaljenim glasom, »kdaj bo že vendar te neumnosti konec?«

»Oj, ti seme, ti, kako me pa vpraša! Neumnost! Poklekni raje, poklekni in Boga zahvali, da ti je pripeljal tako bogatega ženina! Mar meniš, da bo ženin iz samega zlata prišel po-te?«

»Ne, ne, mati —« je ugovarjala Franica, »motite se. Saj mi je vseeno, bogat ali reven, zlat ali srebrn, jaz ne vprašam za nobenega. Srečna bi itak z nobenim ne bila, to dobro vem. Čemu me potem vedno nadlegujete s snubači, ko veste, da ne maram nobenega. Namenila sem se že davno, da ostanem sama.«

»Oj, ti neumni otrok,« je viknila mati. »Kaj ne veš, da ostane sama le tista, ki nikogar ponjo ni? To pa je tudi največja sramota za dekleta, ako je že v letih, ženina pa od nikoder ni. O dekle moje, pazi, da te Bog ne kaznuje za tvojo prevzetnost! Seveda, sedaj ti je dobro, ko midva z očetom tako lepo skr-biva zate. Ničesar ti ne manjka, to je res. Toda, pomisli, da midva ne bodeva vedno. Stara sva oba, danes ali jutri lahko umreva, brat tvoj se oženi na dom, joj,

kam se boš dejala? Ali boš služila tuji ženski pod domačo streho? Ne, stran boš morala!» je tarnala mati.

»Da, mati, stran pojdem. Pa to me ne skrbi. Mi-slim namreč, da ženska, ki je vajena skozi vse svoje življenje delati in trpeti, prav lahko toliko zasluži, da se preživi.«

»Ne rečem, ljuba Franica, da ni res, kar praviš. Za sproti bi zaslužila, to vem. Ali pomisli vendar, da ne boš vedno mlada, pa tudi morda ne vedno zdrava. Kaj pa bo takrat? Revica boš, da se Bogu smili. In poleg tega ne boš imela človeka na svetu, da bi te tolažil, da bi ti pomagal in ti kratek čas delal. Poglej svojo sestro. Modrejša je bila od tebe. Res, da je bila takrat komaj 20 let stara, ko jo je prašal. Pa ga je vzela brez pomisleka. Ne bo ji nikdar žal zato. Ne manjka ji ravno ne, otroci so zdravi, meni se pa tudi dobro zdi, ko vidim, da je preskrbljena.«

»Mati, če je sestra preskrbljena, s tem še ni vse opravljeno. Kaj pa njenih sedem otrok? Preskrbljen še ni nobeden. Koliko težkoč, koliko gmotnih sredstev ji bo še treba, preden bo zamogla vsakemu posebej zagotoviti vse, kar mu je potreba za življenje.«

Mati je pri teh hčerkinih besedah nekoliko osupnila, a takoj nato nadaljevala:

»Franica, osem vas je bilo, pa ste lahko dorasli vsi. Vedi, če Bog ustvari ptiča, mu pošlje tudi črviča, da lakote ne pogine. Tudi sestrični otroci se bodo vsi preživili.«

»Toda mati, kdo vam bo delal, ko mene več ne bo? In pa bolni ste skoraj vedno, kdo vam bo stregel podnevi in ponoči?«

»Brez skrbi bodi, Franica. Deklo dobim, da, dobro dekle, ki bo vse opravila namesto tebe.«

Franica je vedela, da se materi ne bo zmanjkalo besedi.

Molče je odšla v hlev, pogledat k živini.

Starka pa je zrla za njo. Bridko ji je postajalo pri srcu, kajti dobro je vedela, da hčerkinje ljubezni in požrtvovalnosti ne najde niti v najboljši dekli, ne najde nikjer več na svetu. Pa — omožila bi jo vendarle rada. — — —

Še istega popoldneva se je prišel ženit h Koširju Mihovčev Janez s takozvanim »ženitbenim mešetarjem«, sosedom Klemenom.

Oče in mati sta ju z veseljem sprejela. Gospodar jima je brž odkazal sedeže gori za mizo, mati pa je hitela pogrinjat mizo in nositi vina gori.

Ženin Janez je bil čeden človek, a zelo boječ. Govoril je zelo malo. Toliko bolj gostobeseden pa je bil Klemen. Hvalil je vino, kruh, rože na oknih, sploh vse, karkoli je ugledal. Starima pa je to prijalo, in kmalu so bili v najboljšem pomenku.

Franica pa je plela na vrtu rožne gredice. Kako rada bi šla za drugimi na polje! A ne sme, oče ji je to prepovedal.

Ravno je utrgala lepo vrtnico ter si jo vtaknila za pas, kar čuje trkanje na oknu in za tem očetov klic:

»Franica, pojdi notri!«

Njen že itak resni obraz je postal še bolj otožen. A šla je takoj v sobo.

»O, Franica, Bog te živi,« — je zaklical Klemen, ko je bila še med vrati. »Pridi no, prid, pa en kozarec ga zvrni! Pa tule k mizi sedi, saj si domača.« To rekiši, jo porine za mizo ter ji natoči kozarec do vrha.

»Pij, Franica!«

Franica je prijela kozarec ter komaj ustni omočila. Nato je sedla ter zrla večji del skozi okno, tja v daljavo.

»Vidiš, Franica,« je začel Klemen, »ta Janez tukaj je pošten človek. Ti si tudi poštena. No pa kaj bi po ovinkih govoril, ko vem, da ti je že znano, čemu sva prišla. Franica, poglej Janeza! — To je fant, da nič takih. Priden je, da malokdo tako. Neumnosti še ni nobene naredil v vsem svojem življenju. Slabega ne ve od njega nihče ničesar. Očitati mu ne more tudi nikdo nič. — Pa kako ti zna biti varčen! Vsak krajcar ume dobro obrniti. Z eno besedo: Janez bo najboljši gospodar. — Oh, pa tako lepo posestvo! Pa njegova živina! Tisoče je vredna. No, pa saj to je tvojemu očetu dobro znano, da je Janez bogat človek. Le še ene stvari mu je manjkalo. Gospodinje namreč! Dobil bi bil seveda, katero bi le hotel! Dvajset na en prst, če bi bilo treba. Toda Janez neče vsake, če je tudi bogata. — Oh, Franica, tebe hoče, ravno tebe in nobene druge. Janez ve, da si pridno dekle in da boš dobra gospodinja. Pa kaj bi družega, to se pravi: vseč si mu, vseč! In, ako je tudi on tebi vseč, pa lahko takoj naredimo. Očetu in materi je vse po volji. Kaj boš pa ti rekla, Franica, a?«

Franica je molčala in šele sedaj sta se pogledala z ženinom iz oči v oči.

»No, no,« je odgovoril oče namesto nje ves v zadregi, »dekleta je sram. Mesto nje kar lahko jaz povem. Saj moja volja je tudi Franičina. Naredili bomo, pa jel!«

»Tako se govori,« je hitel zadovoljen Klemen. »Sedaj se pa še pomenimo zaradi dote. Oče, koliko jej boste odšteli?«

Oče je nekoliko pomislil. »I no, tritisoč kron in za dva voza bale.«

»Očka, ne skoparite preveč. Dovolj je trpela, dovolj vam delala, dovolj pridobila. Dajte ji širitisoč kron in tri vozove bale!«

»Niti vinarja več! Obljubil sem dovolj. Kaj misliš, da denar na cesti pobiram?«

»Oče, saj imate pa tudi dati na kaj. Posestvo, kakor je Janezovo, se tudi ne pobira na cesti...«

»No, oče, le dajte ji, le, čim več bo imela, tem lažje bova gospodarila,« se je oglasil vendar enkrat ženin Janez ter v zadregi mencial s prsti namizni prt.

»No, ker sta že tako sitna, pa dam tritisoč in tristo kron. To pa je moja zadnja beseda. Obljubil sem že tako prveč.«

»Oče, dajte tritisoč in sedem sto kron, pa kakor sem rekel: bale za tri voze. Primaknite še toliko! Saj ste mož, ki ima nekaj pod palcem,« je upil Klemen že nekoliko vinjen.

»Prav nič ne primaknem, pa vidva odjenajta.«

»Oče, ravno tako, kakor danes, mešetarila sta pred tednom z mesarjem v hlevu, ko ste mu prodajali kravo lisko,« je viknila Franica z neizmerno zaničljivim in boleznim glasom ter hitro vstala in zbežala iz sobe.

Vsa družba je umolknila in pogledovali so drug drugemu. Bili so neprijetno iznenadeni.

Kmalu pa se je oglasila mati, ki je do sedaj molčala: »Franica je že ves dan precej čmerna. Pa zato, ker mislim, da ni prav zdrava. Jutri bo že boljše volje. Nič si ne storita iz tega!« —

»No, da bo že enkrat konec, in pa da ne bosta mislila, da nimam, odštel bom Franici tritisoč in petsto kron, in bale, kolikor se le more spraviti na dva velika voza. Sicer pa to še ni moja zadnja beseda. Ako mi bosta po volji gospodarila, primaknem tudi še pozneje lahko.«

Klemen je pomežiknil Janezu, potem pa je dejal dostojanstveno: »No, dobro, to je že tudi res lep denar. Bale se pa tudi precej spravi na dva voza, ako se na široko vklada. No, pa udarimo!«

— — — Segli so si v roke. Bilo je sklenjeno...

»Čakajte, grem po Franico. Kaj bi uganjala neumnosti in kuhala trmo,« je dejal nato oče in odšel za hčerjo.

Franica pa je slonela v čumnati ter zrla solznih očij predse. Zdrznila se je, ko je stopil oče prednjo.

»Glej jo trmo, kdo te je tako učil?« je jezno zakričal ter jo surovo stresel za ramo. »Ti si upaš uiti iz sobe. To je sramota! Mar misliš, da so ljudje, in to se reče bogati ljudje, osli, ali kaj? Zadnjič ti rečem: Pojdi notri in udaj se! To hočem jaz, to hoče tvoja mati. Ako ne, gorje tebi! Izdedinil te bom, čuješ, in vrgel te kot psa na cesto!« To rekši jo je prijel ter rinil pred seboj.

»Oče, pustite me vendar, saj grem,« je prosila hči ter šla z očetom v hišo.

»Ker je očetu in materi tako prav, naj bo tudi meni. Naredite, kedar in kakor hočete! Jaz sem pripravljena!« je rekla vsa zlomljena.

»Da, da, tako je prav,« je kričal Klemen. »Saj sem vedel, da je Franica dobro dekle in rada uboga svoje starše, ko ve, da ji le dobro hočejo. Nu pa zdaj enkrat trčimo na zdravje mladega para!«

Kozarci so zažvenketali. —

Ko so še vse potrebno dogovorili zaradi svatovščine, sta snubača odšla.

Še tisti večer je počilo po vasi: Koširjeva Franica se je udala. Ta novica jim je dala povod govorjenju za ves teden.

Dekleta so se čudila ter si šepetala:

»Lejte si, lejte, tako trdovratno je trdila ta ošabnica, da ostane »tako.« Tolikim je že odrekla.«

»Eh, taka je kot vsaka druga, pravi je prišel in vzela ga bo.«

»Jej, jej, kdo bi si mislil.«

Tri tedne pozneje zadostila je Franica usodi kmetskega dekleta. Poročila se je z Janezom. Po poroki pa je bila na ženinovem domu svatovščina ves dan in še pozno v noč. Godci so igrali skoraj neprestano, svatje se pa v parih vrtili in poskakovali, da jim je lil pot s čela.

Proti večeru poročnega dne pripeljal se je tudi oče Košir s svojo ženo. Svatje so ju veselo sprejeli in starešina ju je posadil nasproti ženinu in nevesti. Kmalu sta bila z drugimi vred dobre volje.

Kar naenkrat pa dregne Koširka moža po drebra:

»Ti stari, poglej, vse je veselo z ženinom vred. Le Franica je tako bleda in otožna. Pa tako obupana se mi zdi, oh meni se smisli.«

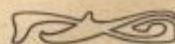
»Beži, beži,« je odvrnil mož ter se obrisal z višnjevo ruto krog ust. To so le njene muhe, ki pa kmalu minejo. Franica ima pa le zalega moža, ima lepo domovanje in — eh, kaj bi ongavil, Franica je za vse življenje — preskrbljena.

Iz ženskega sveta.

Prva slovenska pomočnica v steklarski obrti je gdč. Marija Tomšič z Volčjega potoka pri Kamniku; uslužbena je pri ljubljanski tvrdki Julij Klein. 7. decembra t. l. je napravila tozadevno skušnjo z izvrstnim uspehom.

Žensko gibanje v Indiji. Še celo indijanske žene so začutile potrebo, da se osvobodijo težkih verig, v katere jih vklepajo starodavni indijski običaji. Eden najgroznejših običajev je bil vsekakor, da so se udove ob moževi smrti na njegovem grobu sežigale. Sedaj pa se je začelo med Indijankami zdravo gibanje. V Madrasu so imele prvo skupščino, kjer se je ustanovilo prvo indijsko žensko društvo. To društvo ima že pravila. Glavni njegov namen je, da odstrani in onemogoči vse bedaste in nečloveške narodne šege, ki odvezemajo ženskam docela vsako svobodo in jih silijo na stopnjo najnižje živali.

Doma.

Punš. Na Silvestrov večer je navada tudi po mnogih slovenskih hišah, da pijo punš, ki ga pa ne zna vsaka kuharica dobro napraviti. Zato priobčuje »Slovenska Gospodinja« svojim čitateljicam nekaj dobrih receptov:

Navadni punš. Odrgni ob pol *kg* sladkorja 1 pomarančo in 1 limono ter mu primešaj precejnega soka dveh limon in treh pomaranč. Potem vlij na to pol litra vrele vode in pol litra čaja ter pol kozarca ruma. Punš daj v čašah ali skodelicah na mizo. Tudi daj še steklenico ruma na razpolago.

Ali: Odrgni ob malo manj kot pol *kg* sladkorja 1 pomarančo in 1 limono, vlij na ta sladkor steklenico rudečega in 2 steklenici belega vina. Nato prideni še poldrug liter močnega čaja, četrt litra araka, likerni kozarček črešnjeve vode in košček vanilije.

Mrzli punš. Vlij na 85 dek sladkorja četrt litra precej močnega čaja. Ko se sladkor stopi, prideni soka dveh limon in dveh pomaranč, 4 decilitre renskega vina, 3 decilitre šampanjca in 2 decilitra araka. Punš nalij v steklenice, ki jih postavi na led.

Sadni punš. Prilij kozarcu kompota: jagod, malin, ananasa ali česa drugega, pol steklenice araka in kuhaj to nekaj minut, pri tem pa vedno mešaj. Potem odstavi posodo od ognja, prilij takoj 2–3 steklenice vročega, a ne vrelega vina, kozarček konjaka ter naposled steklenico šampanjca.

Vinski punš. Kuhaj v $\frac{2}{3}$ litra rudečega vina 56 dek sladkorja; prideni tudi sok ene pomaranče in ene limone ter malo limonovih olupkov. Potem vlij v vsako čašo malo vroče vode, nato pripravljeni punš in ruma po okusu gostov.

Ruski punš. Speni z motičem (šprudljem) 4 rumenjake, četrt litra sveže sladke smetane (Obers) in malo muškatovega oreha; prilij še približno osminko litra ruma ter daj to mrzlo in surovo na mizo.

Jajčni punš. Napravi navadni punš ter ga postavi na mrzlo, da se shladi. Potem razmotaj v kotličku 4 rumenjake in 2 celi jajci, prideni še mrzli punš in motaj (šprudlaj) to na žerjavici kakor šadó. Ko se zgosti, ga vlij v skodelice ter ga daj takoj na mizo.

Mrzli rimski punš. Stepaj v kotličku na žerjavici 4 rumenjake, 15 dek sladkorja, žlico moke in precej ruma tako dolgo, da se začne tekočina dvigati. Potem potegni kotiček takoj na stran, ker ne sme zavreti. Mešaj punš še tako dolgo, da se shladi. Potem primešaj pol litra osladkorjene spenjene smetane in po okusu še sladkorja in ruma. Nalij punš v kozarce, deni vrhu vsakega kupček sladke spenjene smetane in postavi nato kozarce na led.

Kokoši pozimi. Ko spuščas pozimi kuretino iz kurnice, jo čestokrat prav hudo zebe. Zato je dobro, da jo hranimo z gorko pičo. Najboljši je kuhan krompir, stlačen in pomešan z otrobi. To naj dobivajo kure še mlačno. Hrane jim ne trosi na tla, ker se prehitro shladi. Tudi je preveč ostane na tleh, kjer se razhodi in jo požro vrabci. Zato devaj hrano v mala korita ali v skledice. Zvečer naj dobivajo kokoši zrnja in sicer ovsa ali ječmena. Včasih jim zrnje tudi skuhaj. Potem pa jim stres vse skupaj z vodo vred, ki se je v njej zrnje kuhalo, v korita. Zrnje daje ponoči kokošim več toplote, ker ga le počasi prebavljajo. Da je v kurnici pozimi bolj gorko, je treba, da jej pokrijemo tla z drobno steljo. Seno in listje ni prikladno. Najbolja je šota, ker greje tla ter obenem veže izhlapevanje. Namesto šote tudi dobro služita suh pesek ali suha zemlja. Seveda treba kurnico dobro snažiti in zračiti.

Ob zaključku leta.

Z novim letom 1910 začne »Slovenska Gospodinja« že svoj VI. letnik. Edini slovenski ženski list je postal tekom let tako priljubljen, da je vsaka posebna hvala nepotrebna. »Slovenska Gospodinja« se je vedno trudila, da razpravlja vsa, v žensko področje spadajoča vprašanja, kolikor jej je to dopuščal

tesno odmerjeni prostor. Tudi v svojem VI. letniku se bo bavila »Slovenska Gospodinja« v prvi vrsti z gospodinjskimi, vzgojeslovnimi in drugimi občekoristnimi vprašanji. Pa tudi zabavnega dela ne bo zemarjala, temveč bo skrbela za dobro leposlovno berilo v vezani in nevezani besedi. Poleg tega bomo prinašali vesti o ženskih pridobitvah in o ženskih težnjah pri nas in drugod ter bo »Slovenska Gospodinja« tudi še nadalje prijazna svetovalka in učiteljica svojim čitateljicam v gospodinjskih, kuhinjskih in zdravstvenih vprašanjih.

Zahvaljujemo se toplo vsem onim, ki so nas doslej podpirali ter prosimo, da nam ostanejo v bodočem letu naklonjeni. Prosimo pa tudi še vse one, ki imajo veselje in voljo, podpirati nas, naj žrtvujejo nekoliko prostega časa našemu listu ter naj nam pomorejo, da se bo razvila »Slovenska Gospodinja« v velik, obširen slovenski ženski list ter bo zbirala okoli sebe vse zavedno slovensko ženstvo.

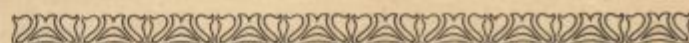
Tudi v svoji zunanji obliki pokaže »Slovenska Gospodinja« v bodočem letu, da napreduje s časom. Izhajala bo v manjši obliki, a bo zato obsegala 16 strani.

Založništvo in uredništvo stori vse, da se list povzdigne in še izboljša; naj bi tudi slovensko ženstvo skrbelo, da se »Slovenska Gospodinja« razširi povsod, niti v najmanjši slovenski vasi je ne sme manjkati! Slovenke, razširjajte edini slov. ženski list »Slovensko Gospodinjco«, saj pospešujete na ta način splošni napredek slovenskega naroda!

Uredništvo.

Pod svojo lastno streho. Te dni se je Kolinska tovarna preselila v svoje novo poslopje v Ljubljani na Martinovi cesti. To je za nadaljnji razvoj tega podjetja velevažen dogodek. Sedaj šele začne tovarna z delom v najširšem obsegu. Tovarna ni štedila, da je zgradila poslopje, ki odgovarja vsem modernim tehničnim in zdravstvenim zahtevam in je postavila v resnici poslopje, kakoršnemu je treba daleč na okoli iskati para. Vse to pa seveda ne bo imelo nobenega pomena, če Slovenci ne bodo podpirali tega skozi in skozi slovanskega podjetja. Slovenci smo sicer že davno, davno na lastnih tleh; ampak na lastnih tleh nismo sami svoji gospodje. Drugi nam ukazujejo in drugi žanjejo pridelke naših rok. Po naši krivdi. Zamudili smo po večini vse važne trenutke. Ali naj gre tako vedno naprej? Ne! ne sme iti. Porabimo vsako priliko, da se gospodarsko osamosvojimo. Porabimo tudi priliko, ko prihaja Kolinska tovarna in nam ponuja svoje izdelke; s tem da podpiramo to slovansko podjetje, podpiramo obenem sebe.

Najboljša je ljubljanska žitna kava!

Edina

je

najokusnejši

in edino

prístmí slovenski izdelek